

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут лісового
і садово-паркового господарства
Кафедра відтворення лісів та лісових меліорацій

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ ТА ЛІСОВА МЕЛІОРАЦІЯ В УКРАЇНІ: ВИТОКИ, СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ АНТРОПОЦЕНУ

(присвячена 100-річчю кафедри відтворення лісів
та лісових меліорацій)

6-8 листопада 2019 р.

м. Київ, Україна

**РОЗМНОЖЕННЯ ТА ВИРОЩУВАННЯ САДИВНОГО
МАТЕРІАЛУ БЕРЕКИ ЛІКАРСЬКОЇ
(*SORBUS TORMINALIS* (L.) CRANTZ)**

*В.П. Шлапак, доктор сільськогосподарських наук, професор,
Н.П. Шпак, аспірантка**

*С.А. Коваль, кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Уманський національний університет садівництва,
м. Умань, Україна*

Відновлення береки лікарської (*Sorbus torminalis* (L.) Crantz) в природних насадженнях Південно-Подільського Лісостепу України відбувається в результаті проростання насіння на відкритих ділянках і під наметом деревостану. Слід зауважити, що врожайні роки береки лікарської бувають раз у п'ять років (4 бали за В. Г. Каппером), в інші роки спостерігаємо слабе плодоношення (0-2 бали). Крім того, до 40 % насіння немає схожості, значну кількість плодів поїдають птахи і інші тварини. На врожайність береки лікарської впливають пізні весняні заморозки, весняна і літня посуха, що викликають опадання недозрілих плодів. Поява сходів береки відбувається за оптимальних умов середовища: високої вологості, наявності нещільної лісової підстилки, тривалою температурою повітря 18-20 °С, відсутності самосіву граба звичайного. Відновлення береки лікарської під наметом носить куртинний характер переважно в насадженнях з 6–8 одиниць дуба, 2–3 одиниць граба, 1–2 одиниць ясена. Менше одиниці становить берека лікарська за проекції намету деревостану 0,75.

Відновлення береки лікарської на суцільних вирубках майже відсутнє. В перший рік спостерігаємо появу самосіву, але під впливом високих температур в літній період відбувається пересихання ґрунту, розростання світлолюбних трав'яних рослин, пошкодження сіянців при проведенні робіт по догляду за культурами.

Під наметом деревостану молоде покоління береки лікарської залежить від змикання крон материнських порід і виживає при повноті 0,6-0,7. Дуб звичайний не пригнічує підріст береки лікарської, а їх корені у ризосфері є сумісними. Життєздатний підріст береки лікарської в насадженнях і на зрубках зустрічається рідко.

---

* Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор В.П. Шлапак

Тому вирощуванню садивного матеріалу для введення її в культури слід приділити значну увагу.

Вирощування береки лікарської насіннєвим способом потребує часу і зусиль. Перед посівом весною насіння береки лікарської стратифікували 2-4 місяці, іноді процес затягується до 8 місяців. Стратифіковане насіння висівали раною весною, але затяжні весни, з різким підвищенням температури до 30 °С у травні, приводили до засихання проростків. Кращі результати отримали при висіванні свіжовимитого насіння восени. Технологія підготовки насіння до посіву полягає в наступному. Після збору плодів, насіння відділяють від м'якоті, добре відмиваємо водою. Потім розстеляємо на тканині для просушування. Через 2-3 години насіння висіваємо в ґрунт або в короба. За висівання сухого насіння отримували рідкі сходи і насіння проростало протягом літа, а відсутність опадів привело до їх масового висихання, а висівання насіння з залишками плодів, сходи отримували нерівномірні, однак, їх добувають з під землі птахи, бродячі собаки і інші тварини. Осінні посіви захищені агроволокном дають дружні сходи, які добре вкорінюються і сіянці не висихають.

Берека лікарська має п'ятирічну періодичність плодоношення. У рік масового плодоношення насіння її має високу схожість (94 %), тому заготовляємо велику кількість насіння для посіву в наступні роки. Перед посівом, в наступні роки, насіння замочували у теплій воді на 6-8 годин і потім висівали в ґрунт. Схожість становила 62 %. За висівання сухого насіння – схожість становила 38 %. Найкращі сіянці отримали за осінніх посівів у коробах і в розсаднику, які були прикриті агроволокном. За вегетаційний період вони досягли в середньому 25-38 см висоти, тоді як ріст за природного поновлення не перевищує 4-6 см. При висіванні весною, висота сіянців становила 5-8 см. Глибина загортання 2-3 см дає найбільшу кількість сходів, при висіванні насіння на глибину 5-6 см – сходи були одиничними.

Висновок. Впровадження різних способів розмноження береки лікарської сприятиме відновленню насаджень з її участю, а також розширення ареалу зникаючого виду.

Список використаних джерел

1. Гордієнко М. І., Корецький Г. С., Маурер В. М. Лісові культури. Київ. Сільгоспвіта. 1995. 328 с.
2. Термена Б. К., Буджак В. В. Репродуктивний потенціал *Sorbus torminalis* (L.) Crantz. в умовах Північної Буковини. Проблеми експериментальної ботаніки та екології рослин. 1997. Вип. 1. С. 150–153.